

The Effects of China–U.S. Competition in the Persian Gulf on the National Security of the Islamic Republic of Iran

Mahin. Nazari¹, Nozar. Shafiee^{2*}, Nafiseh. Vaez³

¹ PhD Student, Department of International Relations, Is.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

² Associate Professor, Department of International Relations, University of Tehran, Tehran, Iran

³ Associate Professor, Department of International Relations, Shah.C., Islamic Azad University, Shahreza, Iran

* Corresponding author email address: Nozarshafiee@eut.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Nazari, M., Shafiee, N., & Vaez, N. (2025). The Effects of China–U.S. Competition in the Persian Gulf on the National Security of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 4(1), 204-221.

© 2025 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

The rise of China and the gradual decline of American hegemony are poised to significantly challenge the existing political, economic, and security alignments of the Persian Gulf in the near future. Beijing's strategic and instrumental focus on the Persian Gulf region, coupled with the necessity of maintaining a stable energy supply, has led to the emergence of an extensive network of economic and trade connections between China and key actors in the region. Accordingly, the present article seeks to answer the following question: What impact does the foreign policy of China and the United States in the Persian Gulf have on the national security of the Islamic Republic of Iran? This question is addressed through the hypothesis that the declining presence of the United States in the Persian Gulf and the expansion of China's influence—as a fundamental ally of Tehran—could, by shifting the regional balance of power in Iran's favor, contribute to the enhancement of Tehran's national security. However, the analysis of indicators related to Iran–China relations leads to a rejection of this hypothesis. This is because, rather than challenging the existing order, China has acted to preserve the status quo. Beijing's deep commercial and military ties with the traditional allies of the United States in the Persian Gulf are among the most controversial and divergent factors in its relationship with Tehran. While there may be notable differences between the approaches of China and the United States in the Persian Gulf, their interests have so far largely aligned, with both seeking a stable and tension-free region.

Keywords: China, Gulf Cooperation Council, energy security, strategic approach, regionalism

EXTENDED ABSTRACT

The escalating strategic rivalry between China and the United States in the Persian Gulf has profoundly redefined the geopolitical landscape of the region, affecting not only the balance of power among the Gulf states but also posing significant implications for the national security of the Islamic Republic of Iran. The United States, by emphasizing its naval presence, alliance structures, and deterrence capabilities, continues to perceive Iran as a destabilizing actor in the region, particularly because of its advanced naval capabilities, including submarines, shore-based missile systems, and anti-ship cruise missiles like the C801/802, originally imported from China in 1995 (Burgess, 2010). Simultaneously, the U.S. has reinforced its strategic military footprint by modernizing naval fleets, enhancing port facilities, and expanding aerial and submarine deployments across the Indo-Pacific and Gulf regions, aiming to ensure freedom of navigation and curb Iranian influence. Conversely, China's approach is predominantly economic and strategic rather than militaristic, exemplified by its Belt and Road Initiative (BRI), which envisions expansive infrastructure investment stretching across 65 countries and encompassing 65% of the world population and 30% of global GDP, while controlling nearly 75% of global energy reserves (World Bank, 2018). China's "String of Pearls" strategy further underscores its desire to secure maritime chokepoints from the Bab el-Mandeb to Vladivostok, reinforcing its commercial routes through strategic bases and partnerships, yet without directly challenging U.S. hegemony militarily (Medcalf, 2015). Thus, the strategic interplay between these two powers—one aiming to sustain regional dominance and the other seeking to expand economic integration—has left Iran in a complex position of both opportunity and constraint.

From a theoretical perspective, this geopolitical rivalry is best interpreted through the lens of offensive neorealism, especially as articulated by John Mearsheimer. In a fundamentally anarchic international system devoid of a central governing authority, states must rely on self-help mechanisms to secure their survival, which inherently drives competition for power. Within this context, the Middle East—and specifically the Persian Gulf—emerges as a battleground where great powers seek regional hegemony as a surrogate for global dominance, given the geographical and logistical limits to achieving worldwide supremacy (Fulton, 2022). Offensive neorealism contends that states are incentivized to maximize their relative power, driven by uncertainty about others' intentions and the imperative of self-preservation (Behboudinejad, 2023). The inability to verify the peaceful motives of other actors fuels a security dilemma in which any gain by one state is interpreted as a threat by another. Thus, China's increasing economic and political presence in the Gulf is interpreted by the United States not merely as commercial expansion but as a strategic encroachment. Conversely, Iran, under this theory, may perceive China as a potential ally against U.S. encirclement, yet remains cautious due to China's deep ties with Tehran's regional adversaries. Moreover, as neorealists argue, once a rising power like China achieves a certain threshold of influence, it tends to preserve the status quo rather than radically alter it, reflecting its shift from a revisionist to a status-quo orientation (Belal, 2020).

The neorealist framework further elaborates that regional hegemony offers states a buffer from external threats and greater leverage in international affairs. However, the distribution of power and the zero-sum nature of international politics often prevent peaceful balancing and cooperation. In this setting, powerful states prefer strategies such as buck-passing, bait-and-bleed, and balancing to contain rivals

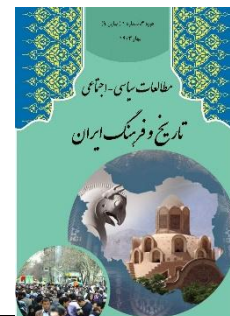
([Garlick & Halvova, 2020](#)). Mearsheimer's conception of security equating to power reveals that states are perpetually engaged in competitive behavior aimed at maximizing their security through dominance. Hence, the Chinese model of cautious, multifaceted expansion—combining economic investment with limited military outreach—reflects a strategy that avoids immediate confrontation with the U.S. while simultaneously building influence across regions like the Persian Gulf. In line with this, China has signed strategic partnership agreements with Iran, the UAE, and Saudi Arabia; however, these agreements remain intentionally vague, focusing on general security cooperation and avoiding provocative military alignments that could alienate Washington. This is a calculated effort by Beijing to secure its energy interests and infrastructure projects without triggering direct conflict with the United States or upsetting the regional balance of power, which could backfire economically or diplomatically ([Behboudinejad, 2023](#); [Belal, 2020](#)).

Despite China's overt emphasis on non-intervention and soft power, its foreign policy contains intrinsic contradictions. Chinese foreign policy is shaped by dualistic identity factors—on one hand, a desire to act as a responsible global stakeholder, and on the other, a cautious commitment to avoiding entanglements beyond its strategic perimeter. This dichotomy, referred to as the “dual identity syndrome,” has been debated by Chinese scholars and policymakers alike ([Clinton, 2011](#)). Some advocate for a more proactive global role through initiatives like creative involvement and security cooperation, while others argue for continued adherence to the doctrine of low-profile diplomacy to avoid triggering hostile reactions from Western powers ([Garlick & Halvova, 2020](#)). This debate is mirrored in China's conduct in the Middle East, where its cultural diplomacy—including educational exchanges, media outreach, and humanitarian aid—has been aimed at fostering goodwill without overstepping into direct political-military confrontation. The Confucius Institutes, language programs, and artistic collaborations have enhanced China's image in Gulf countries, while the growing number of Chinese tourists in the region exemplifies Beijing's success in using cultural channels as instruments of influence ([Behboudinejad, 2023](#); [Holmes & Yoshihara, 2008](#); [Holslag, 2009](#)). These efforts, in turn, bolster China's long-term geopolitical aspirations by integrating the Gulf region into its orbit of influence without provoking sharp countermeasures from the United States or undermining its economic interests.

In the economic domain, China has made significant strides in challenging American primacy through its massive investment initiatives. The Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), led by China, has attracted several Gulf nations and funded multi-million-dollar transport and logistics projects in Oman and elsewhere ([Fulton, 2022](#)). Unlike the U.S., which either ignored or dismissed the AIIB, China has leveraged this institution to shape regional development trajectories and deepen interdependence. China's overarching aim is to enmesh the Middle Eastern economies—particularly energy exporters—into a web of mutual reliance, wherein Chinese goods, services, and infrastructure projects become indispensable to local development strategies ([Belal, 2020](#)). This would, over time, create a strategic asymmetry favoring China, allowing it to wield disproportionate influence in regional policymaking. Despite occasional fluctuations, Chinese exports to the region have consistently outpaced those of the U.S., further validating the success of its economic diplomacy ([Behboudinejad, 2023](#)). The narrowing gap between China's investments in Southeast Asia and the Middle East underscores the latter's rising strategic value for Beijing, especially given its centrality to global energy supply chains. The logic is simple: as economic interdependence grows, so too does China's strategic leverage, potentially enabling it to shape regional alignments without firing a single shot.

On the military and security front, while China has traditionally avoided overt military entanglements, recent trends indicate a subtle recalibration. The evacuation of Chinese nationals from Libya in 2011 marked a turning point, showcasing the PLA's capability for overseas operations and its readiness to protect Chinese interests abroad (Behboudinejad, 2023). The establishment of China's first overseas military base in Djibouti further signifies a pragmatic shift toward securing maritime corridors essential to Chinese trade, especially within the Belt and Road Initiative (Garlick & Halvova, 2020). While Beijing officially frames these moves within the rhetoric of anti-piracy and humanitarian cooperation, U.S. analysts have voiced concerns over the potential dual-use nature of such facilities (Belal, 2020). The American perception is that any increase in China's security footprint in the Persian Gulf—even if currently benign—could evolve into a more assertive military posture, especially if Beijing's commercial interests are threatened. This dual-use capability, characterized by a blend of soft and hard power, aligns with the notion of "latent power"—a form of strategic ambiguity that enables China to adjust its policies based on changing regional dynamics without crossing overt red lines. For Iran, this evolving posture presents both a strategic opportunity and a latent risk: while China may offer economic and diplomatic engagement, its unwillingness to jeopardize ties with Saudi Arabia or the UAE limits Tehran's ability to rely on Beijing as a counterweight to U.S. pressure.

In conclusion, the intensifying China–U.S. rivalry in the Persian Gulf does not translate into a clear strategic advantage for Iran. While China's expanding presence offers an alternative to Western economic models and diplomatic isolation, its cautious, status quo-oriented approach tempers any expectation of robust strategic alignment with Tehran. China's deep ties with Iran's rivals, its preference for balanced diplomacy, and its emphasis on economic rather than military engagement suggest that Beijing is unlikely to jeopardize its broader interests for the sake of Iran's regional ambitions. Conversely, the U.S. remains firmly embedded in the region's security architecture, with longstanding military alliances and a clear commitment to deterring Iran's regional influence. Thus, the Islamic Republic finds itself in a paradoxical position—courted by China for economic reasons but constrained by the same partner's unwillingness to confront Washington. The evolving dynamics of this tripartite interaction—defined by economic interdependence, military asymmetries, and strategic hedging—illustrate the complexities of navigating national security in a region where global rivalries intersect. In this multipolar landscape, Iran's security calculus must account for the limitations of alliance politics and the enduring reality of power balancing among global and regional actors.

اثرات رقابت چین با آمریکا در خلیج فارس بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

مهین نظری^۱، نودر شفیع^{۲*}، نفیسه واعظ^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه روابط بین الملل واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۲. دانشیار روابط بین الملل دانشگاه تهران، تهران، ایران

۳. دانشیار روابط بین الملل، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: Nozarshafiee@eut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

نظری، مهین، شفیع، نودر، و واعظ، نفیسه. (۱۴۰۴). اثرات رقابت چین با آمریکا در خلیج فارس بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۴(۱)، ۲۲۱-۲۰۴.

© ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

ظهور چین و افول تدریجی هژمون آمریکا می‌رود تا خط بندی‌های سیاسی، اقتصادی و امنیتی خلیج فارس را در آینده‌ای نچندان دور دستخوش چالشی جدی کند. نگاه ویژه و ابزاری پکن به منطقه خلیج فارس و لزوم تداوم عرضه پایدار انرژی باعث پدید آمدن شبکه‌ای وسیع از پیوندهای اقتصادی و تجاری بین چین و بازیگران مطرح این منطقه شده است. در این راستا نوشتار حاضر در پی پاسخ به این سوال است که سیاست خارجی چین و آمریکا در خلیج فارس چه تأثیری بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران دارد؟ جواب این پرسش در غالب این فرضیه پاسخ داده شده است که چشم انداز کاهشی حضور آمریکا در خلیج فارس و گسترش نفوذ چین به عنوان متحد اساسی تهران در این منطقه می‌تواند با تعدیل توازن قوا به نفع این کشور بر ارتقای امنیت ملی تهران تأثیر گذار باشد. در ادامه و با بررسی شاخص‌های روابط ایران و چین نتایج بدست آمده حاکی از رد فرضیه فوق می‌باشد. چرا که چین به جای به چالش کشیدن نظم حاکم، در راستای حفظ وضعیت موجود گام برداشته است. روابط بسیار نزدیک تجاری و تسلیحاتی پکن و متحدان سنتی ایالات متحده در منطقه خلیج فارس از عوامل بحث برانگیز و واگرا در روابط این کشور با تهران بوده است. شاید تفاوت قابل توجهی بین رویکرد چین و آمریکا در منطقه خلیج فارس وجود داشته است. اما تا به اینجا منافع هر دو کشور تا حد زیادی با هم سازگار بوده، هردو خواهان منطقه‌ای با ثبات و عاری از تنش بوده‌اند.

کلیدواژگان: چین، شورای همکاری خلیج فارس، امنیت انرژی، رویکرد راهبردی، منطقه‌گرایی.

مقدمه

مقامات ایالات متحده، مرتباً مخالفت خود را با استفاده از زور یا هر گونه اقدامی که آزادی دریانوردی را به خطر بیندازد، اعلام کردند و بر کنوانسیون حقوق دریاها تأکید می‌کنند. در اقیانوس هند غربی و خلیج فارس مقامات آمریکایی، مدعی اند که ایران دولت دیگری است که توانایی‌های نظامی A2/AD را دارا می‌باشد. آن‌ها ضمن تأکید بر برنامه هسته‌ای ایران معتقدند در عرصه نیروی دریایی نیز قدرت مهمی محسوب می‌شود. دارا بودن نزدیک به ۴۰ هزار پرسنل، زیر دریایی، واحدهای دریایی و موشک‌های دفاعی ساحلی ضد کشتی تهدید جدی محسوب می‌شود. به علاوه موشک‌های کروز C801/802 که اولین بار در سال ۱۹۹۵ از چین وارد شد، می‌تواند هر هدفی را در تنگه هرمز و خلیج فارس و دریای عمان هدف بگیرد (Burgess, 2010).

با در نظر گرفتن اینکه خلیج فارس مسیر بسیار مهم تجارت میان کشورهای حوزه خلیج فارس و جهان محسوب می‌شود، استراتژی آمریکا بر مبنای تعهد به بازدارندگی ایران از هرگونه فعالیت به گفته خود بی‌ثبات کننده استوار است. برای برخورد با این تهدیدات، ایالات متحده در سال‌های اخیر تلاش کرد تا موقعیت دفاعی خود را از طریق نزدیکی به خطوط دریایی آسیایی و سایر خطوط دریایی ایندو - پاسیفیک تقویت کند. جایگزینی ناو هواپیمابر یواس اس کیتی هاوک با نوع مدرن تر و هسته‌ای یواس اس جورج واشنگتن در ژاپن، از جمله این اقدامات است ارتقای کشتی‌های گماشته شده به اسکادران تخریبی پانزدهم در یوکوسوکا ژاپن به گونه‌ای که این اسکادران اکنون دارای هفت کشتی قدرتمند all-Aegis، استقرار سه زیر دریایی در کلاس لس آنجلس هسته‌ای در مرزهای گوام، استقرار سه هواپیمای هاوک در گوام افزایش تعداد مین روب‌ها در ساسبو از دو به چهار، سرمایه گذاری در افزایش سطح انعطاف پذیری فرودگاه ها، بنادر و زیر ساخت‌ها استفاده شده توسط نیروهای ایالات متحده در هند و اقیانوس آرام؛ برنامه ریزی برای ساخت و تاسیسات حمل هواپیما در گوام و تغییر مسیر کشتی‌ها از ناوگان اطلس به ناوگان اقیانوس آرام. این تغییرات در رویکرد آمریکا به آبراهه‌های دریایی نشانگر تقویت ظرفیت ایالات متحده برای بازدارندگی در مقابل رقبا و پاسخ سریع به مناقشات دریایی از یک طرف و از سوی دیگر تعهد این کشور به حمایت از شرکای بین المللی خود می‌باشد. این نگرش کلی به ایندو پاسیفیک در مورد خلیج فارس - همانطور که گفته شد- قابل انطباق است و حضور آمریکا در قالب موافقت نامه‌های مختلف با کشورهای عمان، عربستان و کویت و حضور سنتکام در بحرین و قطر زنگ خطر امنیتی برای ایران محسوب می‌شود. تا جایی که به چین مربوط می‌شود، سیاست این کشور، استفاده از گذرگاه‌ها و بنادر مختلف در جهت ایجاد یک ائتلاف اقتصادی است.

شی جی پینگ، نخست وزیر چین در جریان دیدار از قزاقستان در تابستان ۲۰۱۳ و سپس در اندونزی، راهبرد کلان ارتباطی چین با دنیای غرب را مطرح کرد. "ابتکار عمل کمربند جاده" در دو مسیر سرزمینی "کمربند اقتصادی راه ابریشم" و آبی "راه ابریشم دریایی سده بیست و یکم"، شبکه گسترده‌ای از سرمایه گذاری در زیر ساخت‌های حمل و نقل، تجارت و ترانزیتی را در بر می‌گیرد که از چین شروع می‌شود و با گذر از ۶۵ کشور و همچنین در برگیری ۶۵ درصد جمعیت دنیا (۴,۴ میلیارد نفر) به اروپا می‌رسد. بر اساس آمارها، این ابتکار عمل ۲۱ تریلیون دلار یا معادل ۳۰ درصد از کل تولید ناخالص داخلی (GDP) دنیا را تحت پوشش خود دارد. همچنین، ۷۵ درصد ذخایر انرژی دنیا در قلمرو اجرایی آن قرار می‌گیرد (World Bank, 2018). کریدور راه ابریشم دریایی سده بیست و یکم، توجه بیشتری را در تحولات ژئوپلیتیکی ایندوپاسیفیک به خود جلب کرده است. این کریدور مسیر سنتی ارتباطی بنادر چین به سمت غرب و اروپا است که با گذر تنگه مالاکا به سوی خلیج فارس و دریای سرخ پیش می‌رود. اما آنچه بر اهمیت راهبردی این مسیر افزوده، کنترل و نظارت بر آن است. خیزش اقتصادی و تجاری چین در سال‌های اخیر در مقام قدرتی نوظهور در اقتصاد سیاسی بین الملل و بالطبع تداوم آن در آینده، مستلزم اطمینان خاطر از کریدورهای ارتباطی با دنیای خارج از منطقه است. حضور سنتی ایالات متحده در منطقه، چالشی جدی برای عرض اندام چین در رسیدن به قدرت مسلط

و برتر منطقه به شمار می‌رود. در مقابل، چین به منظور تقویت نفوذ خود در آب‌های ایندوپاسیفیک مجموعه‌ای از اقدامات دفاعی - امنیتی با همکاری کشورهای منطقه به کار بسته است تا بتواند سلطه خویش بر آب‌های این منطقه را عملی ساخته و هژمونی سنتی ایالات متحده را پایان دهد. بر همین اساس و بر مبنای راهبرد دانه‌های مروارید در سال‌های اخیر در صدد ساخت پایگاه‌های نظامی و استقرار ناوگان دریایی در منطقه گسترده‌ای از تنگه باب المندب تا ولادی وستک و برقراری پیوند میان آن‌ها برآمده است تا از نزدیک رفت و آمدهای ناوگان‌های دریایی رقیب و همچنین کشتی‌های باری و نفت کش را زیر نظر بگیرد. دسترسی به هر کدام از این پایگاه‌ها در خلیج عدن، خلیج فارس، دریای عمان، خلیج بنگال تا به سوی شرق، بالطبع نیازمند تعهدات بیشتر نظامی و موافقت نامه‌های نظامی با کشورهای میزبان است (Medcalf, 2015).

بنابراین، حضور چین بویژه در خلیج فارس بیشتر ماهیت اقتصادی دارد. در حقیقت از دید چین همکاری امنیتی با کشورهای خلیج فارس، خطر طرد و تردید آمریکا را در پی دارد و کشورهای منطقه نیز چنین ترسی را از آمریکا دارند. توافقتنامه مدل همکاری جامع چین با ایران، با کشورهای امارات و عربستان هم نیز منعقد شد. با این حال، زبان توافقتنامه مذکور حاکی از این است که چین تمایلی به عبور از خطوط قرمز واشنگتن به صورت موقت ندارد. این موافقتنامه‌ها بر زبان کلی گویی مثل مبارزه با تروریسم و همکاری امنیتی استوار است و صرفاً بر همکاری‌های دفاعی و امنیتی و افزایش ثبات و تبادل نمایندگان نظامی و مشاوران و همکاری‌های دفاعی تأکید دارد. از طرف دیگر، می‌بایست در نظر گرفت که حضور هر دو کشور در خلیج فارس برای ایران تهدید امنیتی محسوب می‌شود. جایی که این دو با هم تفاوت دارند، در رویکرد است. ایالات متحده برای دستیابی به اهداف خود برای محدود کردن دستاوردهای منطقه‌ای قدرت‌های رقیب و جلوگیری از جمع آوری بیش از حد قدرت توسط هر کشور منطقه‌ای، از مدت‌ها پیش بر استراتژی متعادل سازی فعال متکی بوده است. با توافقتنامه‌های همکاری دفاعی در کویت، بحرین، قطر و امارات و توافقتنامه دسترسی به تسهیلات با عمان، معماری امنیتی ایالات متحده یک حضور فیزیکی را فراهم می‌کند که وضعیت موجود را حفظ می‌کند و امتیازات آمریکایی‌ها را حفظ می‌کند. از طریق حفظ منافع و حمایت از پادشاهی‌های خلیج فارس، واشنگتن در ایجاد توازن در برابر ایران، نظم امنیتی منطقه‌ای را که بزرگترین کشور خلیج فارس را مستثنی می‌کند، سخت تر کرده است. در حالی که ماهیت این نظم پایدار است، "علت بسیاری از بی ثباتی و ناامنی منطقه بوده است". چین نیز همانطور که اشاره شد نه توان ایجاد بازدارندگی در مقابل آمریکا را دارد و نه اساساً گرایشی به این امر. همچنین نباید در نظر گرفت که چراغ راهنمای سیاست خارجی کشورها، منافع ملی است و نمی‌توان انتظار داشت چین بخاطر ایران خود را درگیر با آمریکا کند. به علاوه همانطور که نئورئالیست‌ها می‌گویند قدرت‌هایی همچون چین که درصدد تغییر وضع موجود هستند به محض دستیابی به آن، در صدد حفظ این امر برمی آیند. در هر صورت، حتی اگر ایران صادقانه در کنار چین و در مقابل آمریکا باشد، به معنی حمایت متقابل این قدرت شرقی نخواهد بود.

چارچوب نظری

نو واقع‌گرایی تهاجمی، به‌ویژه در تحلیل رقابت‌های ژئوپلیتیکی میان ایالات متحده و چین در خاورمیانه، یکی از نظریه‌های کارآمد محسوب می‌شود. این نظریه بر اساس دیدگاه جان مرشایمر بنا شده و به بررسی قدرت و روابط بین‌المللی در یک نظام آنارشیک می‌پردازد. در نظامی که فاقد یک مرجع بالادستی و اقتدار مرکزی است، دولت‌ها ناچارند برای بقا و امنیت خود به‌صورت خودمحور عمل کنند. این شرایط باعث می‌شود که رقابت میان بازیگران بین‌المللی شدت بیشتری بگیرد، زیرا هر دولت به دنبال حداکثر کردن قدرت خود است تا از تهدیدات احتمالی مصون بماند. در این زمینه، رقابت ایالات متحده و چین به‌ویژه در خاورمیانه، به‌عنوان یک عرصه مهم برای بروز این نظریه مطرح می‌شود. خاورمیانه نه تنها به دلیل منابع انرژی‌اش، بلکه به‌عنوان یک کانون استراتژیک برای نفوذ سیاسی و اقتصادی نیز اهمیت دارد. ایالات متحده، به‌عنوان یک قدرت بنا شده، در تلاش است تا نفوذ خود را حفظ کند و از تهدیدات چین جلوگیری کند. در مقابل، چین به‌عنوان یک قدرت نوظهور، تلاش می‌کند تا در این منطقه نفوذ بیشتری پیدا کند و با اجرای پروژه‌هایی مانند «یک کمربند، یک جاده» به گسترش حضور

اقتصادی و سیاسی خود بردارد. مرشایمر معتقد است که در چنین فضایی، دولت‌ها نه تنها به دنبال بقای خود هستند، بلکه می‌کوشند تا از طریق ایجاد قدرت‌های متوازن در برابر یکدیگر، نظم جدیدی را به وجود آورند. در این راستا، دولت‌ها می‌توانند با تشکیل ائتلاف‌ها و به‌کارگیری استراتژی‌های مختلف، قدرت‌های رقیب را محدود کنند. به‌عنوان مثال، ایالات متحده ممکن است با تشکیل ائتلاف‌های نظامی و امنیتی در خاورمیانه، مانند همکاری با کشورهای حاشیه خلیج فارس، تلاش کند تا بر نفوذ چین غلبه کند. علاوه بر این، تعاملات اقتصادی نیز در این زمینه بسیار مهم هستند. چین با سرمایه‌گذاری‌های کلان در زیرساخت‌های خاورمیانه و تقویت روابط تجاری، سعی دارد که وابستگی اقتصادی کشورهای این منطقه به خود را افزایش دهد. این وابستگی می‌تواند به نوبه خود به افزایش نفوذ سیاسی چین منجر شود و ایالات متحده را با چالش‌های جدیدی مواجه کند. به‌طور خلاصه، نو واقع‌گرایی تهاجمی به ما کمک می‌کند تا درک کنیم که چگونه رقابت در یک نظام آنارشیک، انگیزه‌های دولت‌ها را شکل می‌دهد و روابط قدرت را تعیین می‌کند. در خاورمیانه، این رقابت میان ایالات متحده و چین به‌طور خاص نشان‌دهنده تلاش‌های هر دو طرف برای حفظ منافع و نفوذ خود در یک محیط پرتنش و متغیر است. در نهایت، درک این الگوهای رفتاری و استراتژیک می‌تواند به ما کمک کند تا تحولات آینده در این منطقه را بهتر پیش‌بینی کنیم (Fulton, 2022).

با وجود آنکه، دولت‌ها ذیل یک ساختار سلسله‌مراتبی قرار ندارند، الگوی تعامل در این نظام الگوی بی‌نظمی یا درگیری و مواجهه آن هم به‌طور ثابت نیست. اصل اساسی که اقدامات دولت‌ها را در این شرایط جهت‌دهی می‌کند، اصل خودیاری است. اصل خودیاری که به واسطه وجود آنارشی در نظام بین‌الملل از اهمیت ویژه‌ای برخوردار گشته است، به این معناست که دولت‌ها در ساخت نظام بین‌الملل هیچ یاور و همراهی برای تامین نیازهای خود نخواهند داشت (Behboudinejad, 2023). به همین جهت، نیروهای تدافعی آن‌ها را به کسب قدرت توسط خودشان هدایت می‌کند. عنصر دیگری که در فهم چرایی اهمیت خودیاری اهمیت پیدا می‌کند، عدم امکان اطمینان پیدا کردن کشورها از نیات و مقاصد دیگر کشورهاست. این مسئله ما را با این واقعیت مواجه می‌سازد که در شرایطی که دولت‌ها متکی بر خود به سمت کسب قدرت حرکت می‌کنند، دستیابی آن‌ها به هر میزان از قدرت، به معنای خطر و تهدیدی بالقوه برای کشور دیگر است. در یک چنین فضایی، قدرت تنها ابزاری است که می‌تواند برای کشورها در مقابل تهدیداتی که عمده‌تأیی هستند، بازدارندگی ایجاد کند. در این شرایط اولیه‌ترین نیاز هر دولتی، تامین امنیت و بقا برای خود است (Belal, 2020). از توضیحاتی که تا به اینجا مطرح گردید، این گونه استنباط می‌شود که در شرایطی که دولت‌ها نیازمند تامین امنیت خود هستند و همچنین شرایط نظام بین‌الملل به گونه ایست که امکان اعتماد به دیگر واحدها را از دولت‌ها سلب می‌نماید، دولت‌ها به ناچار به اصل خودیاری تکیه می‌کنند.

در اینجا، بر خلاف منطق موجود در نو واقع‌گرایی تدافعی که دستیابی به حداکثر قدرت را تجویز نمی‌کند، نوواقع‌گرایی تهاجمی رسیدن به حداکثر قدرت ممکن را توصیه می‌کند. با این حال، آن چیزی که دولت‌ها را به کسب هر چه بیشتر قدرت هدایت می‌کند، نحوه توزیع قدرت میان آن‌ها است. قبل‌تر توضیح داده شد که افزایش قدرت یک دولت، موجب ایجاد حس عدم امنیت در دیگر دولت‌ها می‌شود. در یک چنین فضایی است که آن‌ها، راهی جز تامین حداکثر قدرت ممکن در جهت تامین امنیت خود ندارند (Garlick & Halvova, 2020). در وضعیتی که دولت‌ها در یک بازی حاصل جمع صفر حاضر هستند، تصاحب هر میزان قدرت به معنای تهدید دیگری است. این شرایط و مختصات است که الگوی تعامل بین قدرت‌های بزرگ شکل می‌دهد. اعتماد و همکاری میان این دولت‌ها جایی ندارد؛ زیرا تقسیم دستاورد حاصل از همکاری میان دولت‌ها امری دشوار است و همواره ذهنیت بی‌اعتمادی در میان آن‌ها وجود دارد.

حال با توجه به این مقوله که دولت‌ها ذیل یک نظام آنارشیک (فاقد سلسله‌مراتب) و مبتنی بر اصل خودیاری به فعالیت می‌پردازند و کسب حداکثر قدرت تنها راه‌هایی از هزار توی دستیابی به امنیت است. برای دولت‌ها تنها گزینه منطقی تلاش در جهت کسب موقعیت

هژمون در نظام بین الملل است. موقعیتی که تمامی دولت‌ها تلاش می‌کنند به آن دست یابند؛ اما وجود اقیانوس‌های بزرگ میان قاره‌ها، امکان حضور و تاثیرگذاری یک (قدرت بزرگ را در تمامی عرصه گیتی ناممکن می‌سازد (Behboudinejad, 2023; Belal, 2020).

به این ترتیب، قدرت‌های بزرگ به سمت دستیابی به دومین مطلوبیت خود حرکت می‌کنند که آن دستیابی به جایگاه هژمون منطقه‌ای است. هر چند دولت‌ها نمی‌توانند در تمام عرصه نظام بین الملل حاضر بوده و به جایگاه هژمون در آن ابعاد دست یابند، اما دستیابی به جایگاه هژمون منطقه‌ای هدفی مطلوب و قابل تصور برای آن‌هاست. این جایگاه، آن‌ها را از دغدغه امنیت در نزدیکی مرزهای جغرافیایی خود آزاد کرده و به آن‌ها حداقلی از احساس امنیت را خواهد داد. ضمن دستیابی به جایگاه هژمون در منطقه خود، هدف دیگری که برای قدرت‌های بزرگی که به سمت هژمون منطقه‌ای شدن حرکت می‌کنند، حائز اهمیت است جلوگیری از دستیابی دیگر رقبا به چنین جایگاهی در نظام بین الملل است (Fulton, 2022). زیرا که هر قدرت بزرگی که به جایگاه هژمون در منطقه خود دست پیدا می‌کند، این آمادگی را دارد تا به سمت دستیابی به هدف اولیه یعنی تسلط بر تمام نظام بین الملل یا احاطه جایگاه هژمونی بین المللی حرکت کند. به همین سبب، نزاع بین قدرت‌ها از همین نقطه شکل گرفته و آن‌ها تمام تلاش خود را برای جلوگیری از تحقق یک چنین وضعیتی برای رقبا به کار خواهند بست.

مسئله دیگری که قدرت‌ها را به سمت حداکثر بردن قدرت خود هدایت می‌کند، افزایش توانمندی‌های اقتصادی شان است. این افزایش قدرت اقتصادی، ارتباط بسیار نزدیکی با مسئله افزایش قدرت نظامی نیز دارد. زیرا توانمندی نظامی با قدرت اقتصادی یک کشور ارتباط مستقیمی دارد (Stewart, 2019).

مرشایمر چند استراتژی را برای کشورها در نظر می‌گیرد. یکی از این استراتژی‌ها، قطعاً جنگ است که دولت‌ها با تمسک به آن به سمت افزایش قدرت خود در نظام بین الملل حرکت می‌کنند. استراتژی بعدی برای دولت‌ها، باج گیری است که با استفاده از آن به سمت تهدید طرف دیگر به استفاده از زور حرکت می‌کند. البته که این حرکت به استفاده از زور به معنای واقعی کلمه نخواهد بود. استراتژی بعدی برای قدرت‌های بزرگ، طعمه گذاری است که می‌تواند موجب کاهش قدرت رقیب در یک روند فرسایشی شود. ایجاد موازنه استراتژی بعدی است که قدرت‌های بزرگ برای ایجاد تعادل میان خود و دیگر قدرت‌ها به کار می‌بندد. استراتژی احاله مسئولیت، استراتژی است که قدرت‌های بزرگ برای مواجه با دیگر قدرت‌ها به سمت دخیل کردن قدرت بزرگ دیگر در مقابل قدرت مهاجم می‌روند و در پس آن به دنبال کناره گیری از مسئله را برای خود دارند (Sadiq Bat'haei Asl et al., 2015). توجه به این مسئله بسیار مهم است که برای مرشایمر، قدرت مساوی امنیت است. این تلقی از امنیت به صورت پیش فرض، رابطه مستقیمی را میان این دو مفهوم شکل می‌دهد. به این ترتیب، خروجی فعالیت دولت‌ها نیز تنها در همین قامت قابل تحلیل است و آن‌ها رویکردی تجدید نظر طلب و تهاجمی به خود خواهد گرفت (Donilon, 2011). به این ترتیب، آنچه میان این نظریه با نظریه والتز فاصله می‌اندازد، همین تفاوت نگاه به مسیر دستیابی به امنیت است. برای مرشایمر، امنیت کالایی کمیاب است که دولت‌ها بدون وقفه در پی تامین آن هستند.

رقابت آمریکا و چین در منطقه خاورمیانه

پیش از ورود به بحث رقابت آمریکا و چین، نیازمند بررسی کوتاه مختصات سیاست خارجی چین هستیم. زیرا بدون توجه به عناصر سازنده سیاست خارجی آن، نمی‌توانیم به بررسی وضعیت رقابت میان دو کشور در منطقه خاورمیانه وارد شویم. با مطالعه اولیه سیاست خارجی چین به سلسله منابع ارزشی و سازنده‌ای برخورد می‌کنیم که ابعاد سیاست خارجی این کشور را در قالبی کاملاً متمایز از دیگر کشورها و یا بهتر است بگوییم دیگر قدرت‌های بزرگ قرار می‌دهد. سیاست خارجی چین، مبتنی بر اصولی سازمان یافته است که شاید نمونه مشابه آن در

کمتر قدرت بزرگی وجود داشته باشد. این مسئله، اساساً تفاوتی ماهوی میان آنچه ما از مفهوم سیاست خارجی در نظر داریم با آنچه در صحنه واقعیت از سیاست خارجی چین وجود دارد، ایجاد می‌کند.

چین پساً مائو با روند اصلاحی و تغییرات گسترده‌ای که در تمامی عرصه‌های اجتماعی و دولتی پیدا کرد، چهره‌ای بسیار متفاوت از آنچه در گذشته داشت، به نمایش می‌گذارد. سال‌های پایانی دهه ۱۹۶۰ تا سال‌های میانی دهه ۱۹۸۰، دوره اصلاحی سیاست خارجی چین به حساب می‌آید، تغییراتی که در آن دوره زمانی امری واجب برای عبور از فضای جنگ سرد و ورود به صحنه جدید بین‌المللی بود (Behboudinejad, 2023). اطلاعات ما از روندهای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری سیاست خارجی چین تا دهه گذشته، به علت بی‌میلی مسئولان این کشور از توضیح و شفافیت در نشان دادن روندهای این ساختار، بسیار محدود بود. با این حال، امروزه رویکردهای اصلاحی در سیاست خارجی چین با پیگیری سیاست نزدیکی بیشتر به مراکز مطالعاتی و تأسیس این مراکز در جهت انتشار موضوعات مرتبط با چین در صحنه آکادمیک این فرصت را ایجاد کرد تا اندیشمندان روابط بین‌الملل به اطلاعات بسیار بیشتری نسبت به گذشته دست یابند، که فهم آن‌ها را از چپستی سیاست خارجی چین بسیار هموارتر از گذشته ساخته است (Belal, 2020).

با وجود اصلاحات مطروحه عناصر سازنده سیاست خارجی چین همچنان استوار مانده است. توجه به این نکته نقش بسیار کلیدی دارد. زیرا هنگامی که از تغییر و اصلاح در دستگاه سیاست خارجی چین سخن می‌گوییم، ممکن است این برداشت اشتباه ایجاد گردد که این تغییرات، عناصر سازنده و هویت بخش سیاست خارجی این کشور را دچار تغییر کرده است. این در حالی است که عناصر سازنده سیاست خارجی چین بر پایه سه عنصر اساسی تفکر تاریخی چینی که همان توجه به نظم و هماهنگی در عالم، تجربه تحقیر ملی در تاریخ معاصر و میراث تفکرات مارکسیست - لنینیسمی و مائو است، شکل می‌گیرد (Khan, 2016). در کنار این عنصر هویت بخش سیاست خارجی چین می‌توان به پنج عامل مهم تأثیر گذار بر سیاست خارجی چین نیز اشاره کرد:

۱. پنج اصل هم‌زیستی مسالمت‌آمیز چین (Kamrava, 2018)
۲. ایجاد یک نظم منطقی و عادلانه سیاسی و اقتصادی در نظام بین‌الملل
۳. عدم استفاده از زور در روابط بین‌الملل
۴. برابری تمامی دولت‌ها در عرصه بین‌المللی فارغ از تنوع قدرت و اندازه جغرافیایی و جمعیت آن‌ها
۵. چین همواره در کنار کشورهای در حال توسعه قرار می‌گیرد (Gillard, 2006)

در اینجا نیاز است به معضل دیگری که ارزیابی و تحلیل سیاست خارجی چین را چالش برانگیز می‌کند، بپردازیم. سیاست خارجی چین به طور طبیعی به واسطه جایگاه این کشور، همواره دچار یک نوع تناقض ذاتی بوده است. چیزی که ژائو از آن به عنوان "سندروم هویت دوگانه سیاست خارجی چین" یاد می‌کند (Clinton, 2011) این سندروم هویت دوگانه، از یک سو چین را به عنوان بازیگری فعال در عرصه بین‌المللی به پذیرفتن نقشی مهم‌تر در این فضا تشویق و از سوی دیگر به عدم توجه به مسائل خارج از محدوده منافع استراتژیک سوق داده است. هر دو سوی این هویت، سازنده سیاست خارجی چین مدافعان و مخالفین خود را دارد. به عنوان مثال، وانگ یجو معتقد است استراتژی ریشه دار عدم مداخله چین در عرصه بین‌المللی امروزه کارایی خودش را در تأمین منافع ملی و تحقق اهداف بلند پروازانه این کشور در مسیر رسیدن به جایگاهی که استحقاق آن را دارد از دست داده و به همین سبب او رویکرد و استراتژی درگیری خلاقانه را پیشنهاد می‌کند که مبتنی بر مسئولیت‌های بین‌المللی و شهرت جهانی است. وی بر این باور است که سه دلیل اساسی برای عدم کارایی استراتژی عدم مداخله برای چین وجود دارد:

۱. افزایش جنگ‌های داخلی در کشورهای توسعه نیافته و نیاز فوری چین به تأمین منافع خود در این کشورها

۲. نفوذ فرهنگی و نظامی غرب و ایالات متحده با استفاده از مفاهیم حقوق بشر و پیگیری منافع در بخش‌هایی که چین نیز منافع متضادی با غرب دارد.

۳. افزایش روزافزون تقاضا برای حضور و تاثیرگذاری بر جهان از داخل و خارج چین برای افزایش مسئولیت پذیری این کشور که ضرورت تغییر راهبردهای نظامی و دریایی چین را ایجاد کرده است (Garlick & Halvova, 2020).

در کنار رویکرد بالا، یان زی تونگ با دفاع از مداخله و تاثیرگذاری چین در عرصه بین‌المللی این موقعیت را نه با هدف پیگیری مسئولیت‌ها و یا به دست آوردن شهرت در عرصه بین‌المللی که برای پیگیری منافع و تاثیرگذاری تجویز می‌کند (Sadiq Bat'haei Asl et al., 2015). وی با مقایسه دو رویکرد پایین نگه داشتن مشخصات و سیاست مجاهدت برای بدست آوردن، اهداف سیاست دوم را دنبال کردن نه تنها اهداف سیاسی و یا نگاه داشتن فضای آرام برای پیگیری رشد اقتصادی چین که پیگیری مسائل مهمی از جمله استراتژی جوان سازی ملی معرفی می‌کند، سیاستی که ایجاد امنیت و برقراری همکاری‌های امنیتی را نیز برای آینده چین ضروری برشمرده است (Donilon, 2011). او با بیان اینکه این سیاست با رئالیسم منطقی توجیه می‌شود، نسبت میان اهداف دولت پینگ و این سیاست‌ها را بسیار نزدیک برشمرده و معتقد است چین بدون در نظر گرفتن نیاز خود به همکاری‌های امنیتی، نمی‌تواند به اهداف اساسی که در نظر دارد دست یابد و ناگزیر است برای تحقق آن اهداف، مسئولیت پذیری بین‌المللی وسیع تری را تقبل نماید (Belal, 2020).

در مقابل جریانی که معتقد به حضور مؤثر در صحنه بین‌المللی برای چین هستند، گروهی قرار می‌گیرند که به ادامه سیاست‌های پایین نگه داشتن مشخصات باور دارند. برای مثال رن ویدونگ باور دارد سیاست پایین نگه داشتن مختصات یک اسلحه سیاسی برای دولت چین است تا از مداخله قدرت‌های خارجی در امور داخلی این کشور جلوگیری کند و کارکرد آن همچنان برای این کشور حیاتی است و یا ليو وتونگ که ایده‌های مداخله در عرصه بین‌المللی را ابزار قدرت‌های بزرگ برای کشاندن چین به رقابت و در نهایت فروپاشیدن وجه عدم مداخله گر چین در اذهان بین‌المللی تعبیر می‌کند (Behboudinejad, 2023).

در میان دو رویکرد مطرح شده گروهی نیز وجود دارند که به راهی میانه معتقدند. این گروه که مفروضات هر دو رویکرد را درست و ضروری می‌شناسند، معتقدند نمی‌توان بدون توجه به محدودیت‌های قدرت چین وارد عرصه بین‌المللی شد و از سوی دیگر، نمی‌توان به خاطر وجود آن محدودیت‌ها از حضور در این عرصه مهم اجتناب کرد. یکی از معروف‌ترین چهره‌های این حوزه، دگانگ سون است. او با ارائه مدل شبه واسطه‌گری حضور چین در صحنه بین‌المللی را از طریق به کار گرفتن همکاری‌های چند جانبه در سیاست جهانی سازمان‌های بین‌المللی پیشنهاد می‌کند. رویکردی که به جای پیگیری دغدغه‌های امنیتی و استراتژیک به دنبال پیگیری اهداف اقتصادی، سیاسی و دیپلماتیک بوده و نقش یک واسطه را به جای سلطه گر بازی می‌کند، تا بتواند به کاهش بحران‌ها و نه حل آن‌ها کمک کند و ایده‌های سازنده‌ای را به جای به دست گرفتن رهبری ارائه نماید. این مدل از نظر او، بهترین روش برای کاهش تنش قدرت‌های بزرگ است (Kamrava, 2018).

فرد شاخص دیگری که در این بخش می‌گنجد، ژائو هنوشنگ است. او معتقد است با توجه به اهداف اساسی که چین برای خود مقرر ساخته، می‌بایست در ترتیبات بین‌المللی حضور داشته باشد. برای مثال، سازمان همکاری شانگهای را برای تحقق بخشیدن به اهداف اقتصادی، انرژی و سیاسی چین ضروری دانسته و معتقد است طی کردن این مسیر بدون توجه به تاثیر ایالات متحده اشتباه است، زیرا این کشور نیز در منطقه آسیای مرکزی و خاورمیانه اثر بسیار زیادی دارد و نادیده گرفتن آن، موجب افزایش تنش بین دو کشور به خطر افتادن منافع اساسی چین می‌گردد (Stewart, 2019)؛ سو شانگهی نیز معتقد است به واسطه در هم تنیدگی چین و نظام بین‌الملل، انفکاک بین این دو عنصر غیر ممکن است. او همکاری بین چین و نظام بین‌المللی را عنصر حیاتی دولت سازی چین در طول دهه‌های گذشته می‌داند که ادامه آن ضروری است. وی با وجود اینکه دولت‌های مرکزی را همچنان مهم‌ترین عناصر دیپلماسی می‌شناسد، اما به وجود آمدن بازیگران دیگری در

این عرصه، مثل سازمان‌های مردم نهاد را نشان دهنده شروع عصر جدیدی در سیاست خارجی چین معرفی می‌کند که بهره‌مندی از دیپلماسی خط دو است. زمینه‌ای که دولت چین باید در مورد آن فعالانه‌تر برخورد کند (Stewart, 2019). موارد مطرح شده بالا همگی نیازهای امروز سیاست خارجی چین را در خط میانی بین درگیر شدن و انزوا در محیط بین‌المللی می‌دانند. مسیری که به چین هم موقعیت استفاده از امکانات خودش در این عرصه را می‌دهد و هم از تبعات احتمالی منفی آن جلوگیری می‌کند.

با وجود تمامی رویکردهایی که در بالا مطرح گردید، اعتقاد شی جین پینگ به استفاده رویکرد سوم است؛ به گونه‌ای که بتواند ارزش‌ها و منافع مقتضی را برای سیاست خارجی چین و منافع ملی این کشور تامین نماید. وزیر امور خارجه چین نیز با بیان این موضوع که چین می‌بایست سیاست عدم مداخله خود را در مواجهه با امور داخلی دیگر کشورها ادامه دهد، معتقد است چین نیازمند حضور در صحنه بین‌المللی و تاثیرگذاری بیشتر بر روندهای موجود آن است تا بتواند از این طریق به تامین امنیت بیشتر دستیابی چین به اهداف خود اطمینان حاصل کند (Belal, 2020; Fulton, 2022).

با شناختی که از مختصات سیاست خارجی چین به دست آوردیم، اکنون می‌توانیم به تصویری دقیق‌تر از زمینه‌های رقابت ایالات متحده آمریکا و چین در خاورمیانه نائل شویم. به طور کلی، زمینه‌های رقابت دو قدرت در خاورمیانه را می‌توان به سه دسته سیاسی، اقتصادی و نظامی/امنیتی تقسیم بندی کرد. در هر بخش، دو کشور منافع متضادی دارند که آن‌ها را از همکاری در این بخش‌ها باز می‌دارد. در ادامه به تفصیل در خصوص آن‌ها توضیح خواهیم داد.

رقابت‌های سیاسی

در طول یک دهه گذشته، دو کشور تلاش کردند ابعاد نفوذ دیپلماتیک و سیاسی خود را در منطقه گسترش دهند. با این حال، پیچیدگی‌های این منطقه برای هر دو قدرت مسئله ساز بوده است. بهار عربی، ظهور داعش و مواردی از قبیل اشغال افغانستان و عراق توسط آمریکا، پرونده هسته‌ای ایران و منازعه اعراب و اسرائیل از گذشته این منطقه را دستخوش روابط بسیار پیچیده‌ای کرده است. به همین سبب، رقابت دو قدرت در مسائل سیاسی در سطوح مختلفی پیگیری شده است. چین با استفاده از پروژه جاده ابریشم جدید در تلاش بوده است تا روابط سیاسی خود را با کشورهای منطقه وسعت بخشد. به همین منظور، با عقد قراردادهای متعددی به تعمیق روابط خود پرداختند. ایالات متحده با وجود داشتن روابط بسیار نزدیک با کشورهای عربی و اسرائیل، از داشتن ارتباطی نزدیک با ایران محروم مانده است. این خلا موجود در سیاست خارجی ایالات متحده در مواجهه با ایران، جایگاه چین را تقویت کرد. به همین جهت، می‌توان ادعا کرد چین در طول یک دهه گذشته با برقراری روابط با تمامی بازیگران مهم منطقه، توانسته است از این موقعیت استفاده بهتری ببرد.

مورد دیگری که می‌تواند این رقابت را بهتر به ما نشان دهد، رویکرد دو کشور در مواجهه ساعت جهانی با بحران سوریه است. در جایی که ایالات متحده به دنبال پایان حضور بشار اسد در سوریه بود و تلاش می‌کرد موقعیت سیاسی پیرامون سوریه را به خصوص در سازمان ملل دشوار سازد، چین به طور پیوسته‌ای از حق وتوی خود در شورای امنیت برای حمایت از دولت اسد در سوریه استفاده کرد - به طور کلی چین ۱۷ بار از حق وتو استفاده کرده که ۱۰ بار آن مربوط به سوریه و در یک دهه گذشته بوده است (Garlick & Halvova, 2020). در این جا توجه به این مسئله ضرورت دارد که برای چین تنها در مواردی دست به استفاده از ابزار وتو می‌زند که منافع اساسی خود را تهدید شده بیاید و در این وضعیت، زیر پا گذاشتن اصول ابتدایی نیز برای آن‌ها مشکل ساز نیست. با این وجود، حمایت چین از سوریه موجب نگرند تا روابط میان چین و دیگر کشورهای عربی مخالف بشار اسد تیره گردد، بلکه بار دیگر نشان داد چین با تمامی کشورها روابط نزدیک خود را حفظ کرده و در مواقع بحران به حمایت از آن‌ها اقدام می‌کند. حمایت‌های چین از دولت سوریه، البته به صورت تنها صورت نمی‌گرفت، روسیه و ایران نیز در کنار چین به حمایت از دولت سوریه اقدام می‌کردند (Behboudinejad, 2023; Belal, 2020). ایالات متحده و چین با هدف افزایش

قدرت خود و با محدود کردن قدرت دیگری، در منطقه حضور و رقابت دارند. این مسئله به خصوص زمانی اهمیت خود را بیشتر نشان می‌دهد که ما وارد بررسی طرح‌ها و برنامه‌های دو کشور در منطقه برای توفیق در مسائل سیاسی می‌شویم، چین تنها با ابتکار راه ابریشم جدید اهداف خود را پیگیری نمی‌کند. آن‌ها در کنار این طرح، اهداف دیگری را نیز دنبال می‌کنند. هدف چین از اجرای اینکار راه ابریشم، افزایش میزان حضور و همچنین توسعه همکاری‌های اقتصادی با کشورهای منطقه بوده است. با این حال، این سرمایه‌گذاری‌های چین به عنوان یکی از ابزارهای مهم به کارگیری قدرت نرم به حساب می‌آید، زیرا که چین با به کارگیری دقیق ابزار قدرت نرم از طرق مختلفی مثل استفاده از رسانه‌ها، برگزاری نمایشگاه‌ها، کنفرانس‌ها، چاپ کتاب، تبادلات علمی و برگزاری رویدادهای هنری و ورزشی درصدد افزایش اثرگذاری سیاسی است. (Clinton, 2011) به عنوان مثال، دانشگاه یو.آی. بی.ای نظر دارد تا شعبه دوم خود را در اسرائیل تاسیس کند، اقدامی که بر افزایش همکاری‌های علمی این کشور با اسرائیل وسعت خواهد بخشید (Garlick & Halvova, 2020). در بخش همکاری‌های هنری، چین حد فاصل سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ به موسسات فرهنگی چینی-عربی کمک مالی کرده و به ۴۰۱ نفر از استعدادهای هنری کشورهای عربی کمک مالی کرده است تا به چین سفر داشته باشند (Holmes & Yoshihara, 2008; Holslag, 2009). در بخش رسانه‌ای نیز، رسانه‌های چینی که بخش‌هایی با زبان عربی ارائه می‌کنند، مانند سی.جی. تی. ان در صفحات مجازی شان بیش از ۱۶ میلیون دنبال کننده دارند. در کنار موارد بالا، سیاست دیگر دولت چین آموزش زبان چینی در دنیاست که در منطقه ما همکاری ویژه با کشورهای عربی به خصوص امارات، عربستان، بحرین و مصر داشته است (Belal, 2020). به طور ویژه، دانشگاه پادشاهی سعودی عربستان با همکاری بنیاد کنفسیوس شناسی چین توافق کردند تا گروه آموزش زبان چینی در این دانشگاه به صورت وسیع تری فعالیت نماید. تعداد محصلین زبان چینی در مدارس امارات متحده عربی تا سال ۲۰۱۹، ۴۵۳۷۱ هزار نفر گزارش شده است (Belal, 2020).

افزایش تبادلات فرهنگی میان چین و کشورهای منطقه نیز، بعد دیگر رقابت سیاسی پنهان این کشور در حوزه به کارگیری قدرت نرم این کشور با ایالات متحده است. به عنوان مثال، افزایش قابل توجه گردشگران چینی در منطقه خاورمیانه، نشان از افزایش اهمیت این منطقه برای دولت چین دارد. برای مثال در سال ۲۰۱۸ نزدیک ۹۰۰ هزار نفر از ۱۶ میلیون گردشگر دبی، چینی بودند و یا میزان گردشگران چینی سفر کرده به مصر در طول یک سال از ۳۰۰ هزار نفر به ۵۰۰ هزار نفر افزایش پیدا کرد میزان مسافرین چینی به مقصد اسرائیل در سال ۲۰۱۷، ۱۱۳۶۰۰ هزار نفر بوده است که تا ۴۱ درصد افزایش را نشان می‌دهد و این آمار تا سال ۲۰۲۲ به میزان ۱۵۰ هزار نفر رسیده است (Behboudinejad, 2023). اکثر برنامه‌های سفر شهروندان چینی از طریق موسسه سی.ان. تی. ای، برنامه ریزی و انجام می‌شود. این موسسه دولتی با هدف افزایش میزان ارسال گردشگران به کشورهای در مسیر راه ابریشم در نظر داشته است تا پنج سال آینده میزان ۱۵۰ میلیون گردشگر را به مناطق مختلف دنیا بفرستد.

تبادلات فرهنگی و علمی چین با مناطق مختلف از طریق مؤسسات کنفوسیوس نیز دنبال می‌شود. این مراکز در منطقه خاورمیانه تا پایان سال ۲۰۱۹ در کشورهای عرب زبان به ۱۴ مؤسسه در کنار ۲ مؤسسه در اسرائیل، ۴ مؤسسه در ترکیه و ۱ مؤسسه در ایران با هدف گسترش فرهنگ و زبان چینی به دانش آموزان و دانشجویان این کشورها را دنبال می‌کند (Behboudinejad, 2023; Lei, 2008). هدف دیگر این موسسات، معرفی دانشگاه‌های چین به عنوان مقصد تحصیلی نخبگان این کشورها هم بوده است، زیرا این موسسات با روش غیر مستقیم به تبلیغ کیفیت دانشگاه‌های چین در جامعه هدف خواهند پرداخت (Behboudinejad, 2023) تاثیر قابل توجه دیگر این موسسات در افزایش روند رشد پروژه راه ابریشم جدید است. یافته‌های تحقیقات منتشر شده لی یو اثبات کرده است که این موسسات در کاهش نزاع و برداشت‌های اشتباه از پروژه در کشورهای میزبان تاثیر بسزایی دارد. کمک‌های بشر دوستانه نیز، بخش دیگری از اقدامات تازه چین نسبت به منطقه خاورمیانه است. از پایان سال ۲۰۱۰ چین به کشورهای عراق، سوریه، لیبی و یمن، کمک‌های بشر دوستانه مستقیم و یا غیر مستقیم از

طریق تامین مالی برنامه‌های سازمان ملل داشته است (Garlick & Halvova, 2020) تمامی موارد بالا که با هدف اثرگذاری چین بر سیاست منطقه اتخاذ شده است، در نهایت موجب تغییر رویکردها به مدل چین شده و کشورهای منطقه را نسبت به توسعه از مسیری که چین دنبال کرده است، علاقه مند می‌کند (Khan, 2016). این الگو، زمانی اثرگذاری بالایی خواهد داشت که در عرصه عمومی که همان هدف اصلی استفاده از قدرت نرم و دیپلماسی عمومی است، خود را نشان دهد. در ادامه به آمارهای موجود در این زمینه اشاره خواهیم کرد. در بررسی آماری که دانشگاه مرلند، حد فاصل سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۰ انجام داده است، مقبولیت چین به عنوان ابر قدرت در منطقه به طور متوسط نزدیک ۱۵ درصد بود. با این حال، مقبولیت چین در میان مردم منطقه دچار تحول بزرگی نشده است، زیرا که در آمارهای دیگری که تنها از مقبولیت چین سوال شده است، میزان محبوبیت چین در سال‌های بین ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ همواره بالاتر از ۵۰ درصد بوده است (Garlick & Halvova, 2020). اثر گذاری دیپلماسی عمومی حین در منطقه خاورمیانه را در جای دیگری می‌توان درک کرد. در جدول زیر، تغییرات مقبولیت چین در کشورها و مناطق مختلف به خوبی نشان داده شده است. میزان عدم مقبولیت چین در این کشورها که در مناطق مختلف هستند، تا ۸۱ درصد نیز رسیده است. هنگامی که میزان محبوبیت چین در کشورهای دیگر مناطق دنیا مطالعه می‌کنیم، متوجه می‌شویم که میزان محبوبیت این کشور تا چه اندازه در یک دهه گذشته کاهش پیدا کرده است. این در حالی است که وضعیت مقبولیت این کشور در طول یک دهه گذشته در منطقه خاورمیانه یا بی تغییر مانده و یا بهبود داشته است.

رقابت‌های اقتصادی

برای چین، مفهوم رقابت شاید در هیچ بخشی به اندازه بخش اقتصادی حائز اهمیت نباشد. زیرا در چین دو نگاه به وضعیت این کشور در میان نخبگان و رهبران وجود دارد. نگاه اول این کشور را دارای تاریخی کهن با جمعیتی بسیار خارق العاده می‌داند که در تاریخ معاصر نیز جایگاه بسیار مناسبی در سازمان ملل و شورای امنیت به دست آورده است، در حالی که در مقابل این رویکرد، چین کشوری است که همچنان فقیر بوده و فاصله بسیار زیادی از همسایه‌ها و کشورهای غربی در زمینه‌های تکنولوژیک دارد (Garlick & Halvova, 2020) به همین جهت، توفیق در زمینه‌های اقتصادی برای چین در اولویت بسیار بالایی قرار دارد.

بانک سرمایه گذاری زیر ساخت آسیا که به ابتکار چین برای تامین مالی پروژه‌های مهم در این قاره تاسیس گردید، مورد حمایت کشورهای خاورمیانه نیز قرار گرفت. به گونه‌ای که در ابتدای سال ۲۰۱۶، ده کشور منطقه خاورمیانه در این بانک عضو شدند. مسئله اساسی دیگری که در خصوص این بانک وجود دارد، این است که بر خلاف پروژه راه ابریشم جدید، مسیر کاملاً مشخصی را برای پیشرفت و توسعه در نظر گرفته است که به طور واضحی آن را در مرحله عملیاتی کاملاً موثر نشان داده است. چین از طریق این بانک، بر روندهای در حال شکل گیری ساختارهای منطقه‌ای و سرمایه گذاری مناطق اثر می‌گذارد (Behboudinejad, 2023). ساختار بانک توسعه زیر ساخت آسیا، اختیار تصمیم گیری را بر میزان سهم کشورها در مناطق مختلف در سهمی که در این بانک قرار داده اند می‌دهد، به همین نسبت چین با بیشترین سهم، قدرت تاثیر گذاری بالایی بر تصمیمات این بانک دارد. مواجه ایالات متحده با این بانک بیشتر به صورت نادیده انگاشتن و یا کاهش اثرگذاری بوده است. سیاستی که مورد انتقاد نیز قرار گرفت. بخش وسیعی از افراد معتقد بودند ایالات متحده در مرحله شکل گیری این بانک می‌بایست با ورود به آن بر روندهای آن تاثیر می‌گذاشت (Behboudinejad, 2023; Belal, 2020). چین به طور کلی، سه هدف اساسی حمایت از واحد پولی، حمایت از شرکت‌های چینی و جذب موافقت بیشتر افزایش سرمایه گذاری چین در خارج از کشور را در پس این بانک دنبال می‌کند (Belal, 2020).

هر چند اهداف این بانک، تنها به موارد قبلی خلاصه نمی‌شود و چین هدف ارائه الگویی متفاوت و موفق را در سرمایه گذاری نیز دنبال می‌کند، موردی که در حمایت نخست وزیر اندونزی از مدل مدیریت این بانک به خوبی خودش را نشان می‌دهد. هر چند که بخش

وسیع‌تری از دلایل ساخت این بانک به اهداف چین باز می‌گردد، اما دلایل خارجی تری نیز می‌توان برای آن شناسایی کرد. مثل نیاز جدی بخش‌های مختلف آسیا به افزایش سرمایه‌گذاری در بخش‌های حمل و نقل، بنادر و... نیز موجب افزایش نیازمندی آسیا به یک چنین بانکی می‌شد. دو طرح اصلی بانک توسعه زیر ساخت آسیا در منطقه خاورمیانه در کشور عمان هستند که هر دوی آن‌ها در حوزه حمل و نقل و به ارزش مجموع ۳۲۵ میلیون دلار برآورد شده‌اند (Fulton, 2022). مسئله مهم این پروژه‌ها، عدم وجود همکار در اجرای آن‌ها است؛ در حالی که در موارد دیگری که بانک توسعه زیر ساخت آسیا در آن‌ها سرمایه‌گذاری می‌کند، این سرمایه‌گذاری در کنار دیگر سازمان‌هایی همچون بانک جهانی انجام می‌شوند. جنبه قابل توجه دیگر، رقابت اقتصادی چین با ایالات متحده در منطقه ما هنگامی مشخص می‌شود که با مقایسه حجم سرمایه‌گذاری چین در مناطق مختلف در می‌یابیم، فاصله میان بیشترین سرمایه‌گذاری چین در مهم‌ترین منطقه یعنی جنوب شرقی آسیا و منطقه خاورمیانه تنها ۷.۵ درصد است (Fulton, 2022). این فاصله کم میان منطقه خاورمیانه و با جنوب شرق آسیا و قرار گرفتن این منطقه در جایگاه دوم، تصدیق‌کننده اهمیت استراتژیک این منطقه برای چین است. رقابت در این منطقه، البته نه به معنای حذف ایالات متحده که بیشتر به معنای گره زدن اقتصاد این منطقه با اقتصاد چین است. هدفی که از اصلی‌ترین انگیزه‌های راه‌بریشم جدید نیز بوده است و در موارد گوناگون مورد تأکید قرار می‌گرفت (Belal, 2020; Fulton, 2022). وابستگی اقتصادی منطقه خاورمیانه به تولیدات چینی در دو جنبه برای چین اهمیت زیادی دارد. مسئله اول، حفظ رشد اقتصادی چین از طریق فروش کالاهای چینی و به طبع تصاحب بازارهای این منطقه توسط شرکت‌های چینی است. مسئله بعدی، ایجاد نیازمندی منطقه به چین به عنوان یک تولیدکننده اساسی و تأمین‌کننده خدمات مورد نیاز این کالاها است. این وابستگی منطقه به اقتصاد چین، موجب بالاتر رفتن اهمیت سیاست‌های دولت چین برای کشورهای منطقه و در نهایت ارتباط نزدیک‌تر آن‌ها با دولت چین خواهد شد. صادرات دو کشور به منطقه از سال ۲۰۱۴ به بعد فاصله معناداری را پیدا کرد. در سال ۲۰۱۶ نیز، جهش بسیار زیاد صادرات محصولات چینی به منطقه خاورمیانه باز هم این فاصله را بیشتر کرد. هرچند میزان صادرات چین به منطقه وضعیت سینوسی داشته است؛ اما در سال‌های بعد از ۲۰۱۷ نیز توانسته فاصله خود را با میزان صادرات ایالات متحده حفظ نماید.

رقابت‌های نظامی و امنیتی

رقابت نظامی دو کشور در منطقه خاورمیانه، بیشتر از آنکه به شکل رویارویی مستقیم باشد، از طریق ابعاد غیر مستقیم پیگیری می‌شود. برای ایالات متحده حضور نظامی در منطقه خاورمیانه اهمیت بسیار بالایی دارد که در فصل گذشته علل متعدد آن مطرح گردید. ذکر این نکته در اینجا اهمیت دارد که صرف حضور نظامی چین در منطقه خاورمیانه برای ایالات متحده، به عنوان یک زنگ خطر به حساب می‌آید. به همین جهت، حساسیت این بخش از رقابت برای ایالات متحده بسیار بالا است. پیش از ورود به بحث، اشاره به این مسئله حائز اهمیت است که به طور معمول چین هیچگاه در گذشته هدفی برای حضور نظامی در مناطق دیگر و به خصوص منطقه خاورمیانه نداشته است. همان‌طور که در بخش‌های قبلی به این مسئله اشاره کردیم، برای چین اولویت اساسی در عرصه سیاست خارجی، همواره رشد اقتصادی بود. با این حال، با تغییر شرایط، به خصوص طرح استراتژی گردش به آسیای ایالات متحده موجب تجدید نظر چین در سیاست‌های خود و افزایش اهمیت به کارگیری ابزار نظامی برای صیانت از رشد اقتصادی گردید.

در همین راستا، حضور نظامی چین خارج از مرزهای این کشور تاریخ بسیار طولانی ندارد. هر چند که اکثر موارد در طول یک دهه گذشته رخ داده است. برای مثال، اولین عملیات نظامی چین خارج از مرزهای این کشور پس از سال ۱۹۴۹ عملیات خارج کردن شهروندان چینی از لیبی بود. این عملیات که در مدت ۱۲ روز در سال ۲۰۱۱ اجرا شد، توانست ۳۵ هزار شهروند چینی را از خاک لیبی خارج کند. این عملیات از طریق زمین، دریا و هوا اجرا شد. یک ناو و چهار هواپیمای ارتش این کشور در کنار امکانات خصوصی در این عملیات مشارکت داشتند (Behboudinejad, 2023). نفس حضور ارتش چین در این عملیات، باعث به وجود آمدن رویکردهای جدیدی نسبت به استراتژی

دفاع از شهروندان در سیاست بین الملل گردید. این عملیات مسئله مشروعیت استفاده از نیروی نظامی با هدف آزادسازی یا برقراری امنیت برای اتباع یک کشور را در محیط یک کشور خارجی تئوریزه کرد (Behboudinejad, 2023).

با این حال، این مدل تنها نشانه‌های حضور نظامی چین در منطقه خاورمیانه نبوده است. احداث اولین پایگاه نظامی چین در خارج از مرزهای این کشور، در منطقه خاورمیانه در کشور جیبوتی به طور کلی تفسیر جدیدی از حضور نظامی چین در منطقه را شکل داد. تصمیم چین برای ایجاد این پایگاه نظامی، با سکوت خبری طولانی مدتی پیگیری شد. به گونه‌ای که تا سال ۲۰۱۵، هیچ اطلاعاتی از این تصمیم منتشر نشده بود، در حالی که مذاکرات مربوط به این پایگاه از تابستان ساز ۲۰۱۰ آغاز شده بود؛ در محافل آکادمیک، اهداف گوناگونی برای استقرار این پایگاه نظامی مطرح گردید، از همکاری‌های نظامی مشترک با کشورهای عربی و آفریقایی تا مبارزه با تروریسم، اما هدف اساسی که مورد تاکید اکثریت واقع است، تامین امنیت راه‌های دریایی ابریشم و همچنین افزایش سطح اتکای امنیتی نیروی دریایی چین در منطقه دریای عمان، خلیج فارس و اقیانوس هند در کنار خلیج عدن است (Garlick & Halvova, 2020).

گروه دیگری از محققین در تحلیل وضعیت این پایگاه نظامی، معتقدند این پایگاه از منظر مفهوم قدرت پنهان چین نیز قابل بررسی است. از منظر این گروه، آن چیزی که برای قدرتی همچون چین اهمیت دارد، اولویت بندی مسائل است؛ به طوری که قدرت سخت و نظامی این کشور در ابعاد جغرافیایی این کشور اهمیت داشته و مورد استفاده قرار می‌گیرد و قدرت پنهان نیز در مسیر توسعه و حفظ رشد اقتصادی چین استفاده می‌شود. کارویژه قدرت پنهان حفاظت از منافع ژئو-اقتصادی کشورها است. این جنبه از قدرت، در نقطه ابتدایی با هدف و نیت استفاده از قدرت نظامی به فعالیت خود ادامه نمی‌دهد، بلکه در نقطه آغازین با انگیزه همکاری‌های نظامی چند جانبه پیش می‌رود. در شرایطی که منافع مرکزی به خطر بیافتند، این قدرت پنهان کارکرد نظامی اش را برای حفظ آن منافع نشان خواهد داد. این مفهوم بدیع از آن جهت اهمیت دارد که انگیزه اساسی قدرت نظامی را در حفظ رشد اقتصادی و ایجاد امنیت برای آن معرفی می‌کند. به همین جهت، حضور نظامی در این بخش به معنای افزایش سلطه نظامی برای تسلط بر منطقه نیست، بلکه با هدف محافظت از آن توسعه اقتصادی طرح ریزی شده است (Behboudinejad, 2023). گزارش‌های ارتش ایالات متحده نیز وضعیت بالا را تصدیق می‌کند. به طور خاص، در گزارشی که از این پایگاه منتشر شده است، به استفاده دو جانبه از این پایگاه، با اهداف اقتصادی و نظامی به صورت توأمان اشاره می‌شود (Belal, 2020)؛ با این وجود، نتیجه گیری نهایی این گزارش از این پایگاه ارائه تصویری از یک شرایط نگران کننده برای آینده از تصمیم چین برای ایجاد پایگاه‌های مشابه در مناطق دیگر دریای سرخ، خلیج فارس و در پاکستان است (Belal, 2020). یعنی با وجود آنکه از لحاظ تئوریک، وجود این پایگاه برای محافظت از منافع اقتصادی است، اما در اذهان رقیب این کشور یعنی ایالات متحده در منطقه خاورمیانه این حضور نظامی تنها در بستر حفاظت از منافع اساسی این کشور نبوده و می‌تواند در آینده به مقاصد نظامی هم توجه کند.

نتیجه‌گیری

هنگام سخن گفتن از روابط قدرت‌های بزرگ در منطقه، باید روابط آن‌ها را تحت تاثیر از یک سطح بالاتر یعنی سطح نظام بین الملل نیز مورد توجه قرار دهیم. نزاع، رقابت و رویارویی در عرصه بین المللی میان دو قدرت بر ما پوشیده نیست. به همین سبب، اشتراکات منافع در برخی از زمینه‌ها همانند ثبات تامین انرژی، عدم اشاعه سلاح اتمی و همکاری با نهادها یا شرکت‌های بین المللی، تحت تاثیر رقابت کلان تر آن‌ها قرار گرفته و نمی‌تواند مانع از رقابت دو بازیگر در یک منطقه خاص و به خصوص خاورمیانه باشد. به همین جهت است که با حرکت در طول یک دهه گذشته به سمت زمان حال، شاهد افزایش زمینه‌های رقابت میان آن‌ها بوده ایم. ادراک محققین روابط بین الملل از روابط بین دو قدرت از مرحله انتخاب بین رقابت و یا همکاری عبور کرده است. به طوری که نخبگان چینی، از وضعیت انکار رویارویی دو کشور در عرصه بین المللی به وضعیت تایید آن رسیده اند و این رقابت را نشأت گرفته از سیاست گذاری ها، باورهای ایدئولوژیک و تفاوت‌های انتظارات دو طرفه

می‌دانند. توجه به این مسئله، در اینجا راهگشا خواهد بود که منطقه خاورمیانه به عنوان یک منطقه جدای از تحولات بیرونی آن نمی‌تواند در نظر گرفته شود. این منطقه در ارتباط تنگاتنگ با دنیای پیرامون خود است. به همین سبب است که، رقابت دو قدرت در منطقه خاورمیانه در امتداد رقابت آن‌ها در عرصه بین‌المللی قرار می‌گیرد. در نتیجه، رقابت‌های سیاسی به خوبی تفاوت‌های آشکار آن‌ها را در اهداف حیاتی شان نشان می‌دهد. عرصه‌های اقتصادی برای چین، از مهم‌ترین ابعاد حضور در منطقه به حساب می‌آید، مسئله‌ای که از چشم آمریکا دور نمانده است. چین با ابتکارهای ویژه خود به دنبال ایجاد وابستگی میان اقتصاد خود و اقتصاد منطقه است. این در حالی است که پیگیری این موارد در منطقه‌ای که در زیر چتر امنیتی ایالات متحده قرار دارد، هیچگاه برای چین یک مسئله بادوام نیست. به همین جهت است که، ایالات متحده در پی درگیرتر کردن بازیگران فرامنطقه‌ای در اقتصاد منطقه خاورمیانه است. بازیگرانی که از لحاظ جایگاه به ایالات متحده نزدیک تر باشند. در عرصه رقابت‌های نظامی هر چند دست برتر را ایالات متحده دارد؛ اما در طول یک دهه اخیر چین از هر فرصتی برای افزایش قدرت نیروی دریایی خود بهره برده است. با کنار هم قرار دادن موارد بالا، طبعاً الگوی تعامل قابل شناسایی برای ما از روابط دو قدرت در سطح منطقه‌ای رقابت است. این رقابت گاهی برای حذف دیگری از حضور در منطقه و گاهی با هدف مهار اجرا می‌شوند. این رقابت در هر سه سطح پیگیری شده و نمی‌توان یکی را بر دیگری ارجح دانست. به این ترتیب، در ابعاد سیاسی دیپلماتیک وضعیت رقابت بیشتر به سود چین بوده است و کشورهای منطقه نیز از نقش آفرینی دیپلماتیک چین استقبال کرده‌اند. در ابعاد نظامی و امنیتی، همچنان تسلط مشهود ایالات متحده بر منطقه خاورمیانه عیان است. وضعیتی که هر چند مطلوب چین نیست؛ اما تلاشی برای تغییر آن نیز از سوی چین رخ نداده است. چین تنها در تلاش است تا در ترتیبات نظامی و امنیتی منطقه، نقش یک همکار غیر مداخله‌گر را داشته باشد. در ابعاد اقتصادی نیز رقابت دو کشور متوازن جلو رفته است؛ اما این روند باثبات نبوده و تحرک فعال تر چین را در این بخش از رقابت به خوبی می‌توان نظاره کرد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Behboudinejad, G. (2023). The Persian Gulf between the United States' Indo-Pacific strategy and China's Belt and Road Initiative. *Foreign Policy Quarterly*, 36(4), 145-174.
- Belal, K. (2020). China-Iran Relations: Prospects and Complexities. *Policy Perspectives*, 17(2), 47-66. <https://doi.org/https://doi.org/10.13169/polipers.17.2.0047>
- Burgess, R. L., Jr. (2010). Statement before the United States Senate Committee on Armed Services on Iran's Military Power. <http://www.dia.mil/public-affairs/testimonies/2010-04-13.htm>
- Clinton, H. (2011). *America's Pacific Century*. [Link not provided]
- Donilon, T. (2011). *America is back in the Pacific and will uphold the Rules*.
- Fulton, J. (2022). *China and the Persian Gulf: Hedging Under the U.S. Umbrella*. Handbook.
- Garlick, J., & Halvova, R. (2020). China's Belt and Road Economic Diplomacy in the Persian Gulf: Strategic Hedging amidst Saudi-Iranian Regional Rivalry. *Journal of Current Chinese Affairs*, 49(1), 82-105. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/1868102619898706>
- Gillard, M. (2006). *Hegemonic Stability theory and the evolution of the space weaponization regime during the cold war* Thesis submitted in partial fulfillment of the requirement for the degree of M.A., University of British Columbia].
- Holmes, J. R., & Yoshihara, T. (2008). China's Naval Ambitions in the Indian Ocean. *Journal of Strategic Studies*, 31(3), 360-378. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/01402390802024700>
- Holslag, J. (2009). Embracing Chinese Global Security Ambitions. *Washington Quarterly*, 32(3), 105-118. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/01636600903035373>
- Kamrava, M. (2018). *Troubled Waters: Insecurity in the Persian Gulf*. Ithaca, NY: Cornell University Press. <https://doi.org/https://doi.org/10.7591/cornell/9781501720352.003.0003>
- Khan, Z. (2016). China-India Growing Strides for Competing Strategies and Possibility of Conflict in the Asia-Pacific Region. *Pacific Focus*, 31(2), 232-253. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/pafo.12072>
- Lei, D. (2008). China's New Multi-Faceted Maritime Strategy. *Orbis*, 52(1), 139-157. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.orbis.2007.10.009>
- Medcalf, R. (2015). *Reimagining Asia: From Asia Pacific to Indo Pacific*.
- Sadiq Bat'haei Asl, M., Mirabrahimi, M., & Sabri, M. (2015). Examining the impact of the security presence of the United States and China in the geopolitical domain of the Persian Gulf on the national security of the Islamic Republic of Iran. *Cultural and Political Studies of the Persian Gulf*, 2(6), 9-35.
- Stewart, P. (2019, March 24). With an Eye on Iran, U.S. Clinches Strategic Port Deal with Oman. <https://af.reuters.com/article/worldNews/idAFKCN1R50JZ?feedType=RSS&feedName=worldNews>
- World Bank. (2018). *Belt and Road Initiative*. [Link not provided]